

Kié a győzelem?

Parlamenti választások Romániában, 2012

A 2012. december eleji parlamenti választásokkal kapcsolatosan a romániai pártvezérek aligha értenek egyet a címbe emelt kérdéssel. A 7,7 millió leadott szavazat (a több mint 18 millió romániai választópolgár 41,76 százaléka szavazott) jó részét jelent: kevéssel meghaladta a legutóbbi, 2008-as részvételi arányt. Van egy kimagasló eredményt felmutató szövetség (a Szociáliberális Szövetség (USL) fő pártjai a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Liberális Párt; képviselőházi jelöltjei a vokások 58,6 százalékát, a felsőháziak a 60 százalékát szerezték meg), a fő ellenzék pedig romokban (a Liberális Demokrata Pártra épülő jobbkezes Igaz Románia Szövetség (ARD) jelöltjei a vokások 16,5 százalékával korábbi eredményük alig felét érték el). A parlamentbe bejutott még a populista Dan Diaconescu Néppárt (PPDD) a vokások 13,99 százalékával, valamint a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) pedig a vokások 5,13 százalékával. És mégis indokolt a kérdés: kié a győzelem?

Az USL eredménye mögött ugyanis igen nehéz felfedezni a pozitív jövőstratégiát, ugyanakkor a választások előtti feléves kormányzásuk alatt nem értek el semmilyen érdemleges sikert. Ennek ellenére az eredményük pártját ritkító, csak 1990-ben, a kommunizmus szövevényéből kiszabadulni nem képes, a demokráciát kószoló országban kapott egy párt, az Iliescu nevével fémjelzett kommunista utódpart kétharmados parlamenti felhatalmazást. Az akkori erős ember, Ion Iliescu a ma Victor Ponta vezette Szociáldemokrata Pártnak a tisztelbeli elnöke és nagy öregeje – vagyis a mostani kimagasló eredmény szintén a baloldal érte el. Az USL fő kampányjelszava egyszerre mondott sokat és semmit sem: „*Belartottuk ígéretünket!*” A jelszó két ígéretet ultal: a nyár elején kormányt alakító Ponta és az USL azt ígerte: kiegészítik a fizetéseket, vagyis visszaadják a közszférában dolgozóknak a 2010 közepén, az akkori ígéret szerint fél évre elvett 25%-os fizetéscsökkenést két év alatt vissza nem adott mintegy felét (kb. 13%-át), illetve a nyugdíjasok megkapják a tőlük 2011 januárja óta jogtalanul levont egészségbiztosítási többletjárulék különbözetét. Röviden a lényegről: a 740 lejes minimál nyugdíj összegig nem fizetendő ez a járulék, aki-nek a nyugdíja ennél nagyobb, annak fizetnie kell. Ezt 2011 elején hibásan számolták ki (természetesen többször is), és 2012 nyarán az Alkotmánybíróság a kormányt a pluszban elvont összegek kifizetésére kötelezte. A Ponta-kormány 2012 decemberében kiegészítette a két és fél éve megcsontított fizetéseket, ugyanakkor elkezdték az AB döntésének a végrehajtását – amit nyári kormányra lépésükkor vállaltak.

Egyiket sem lehet külön eredménynek tekinteni. Az AB döntése demokráciában nem lehet vita tárgya, tehát ez nem vállalás volt, hanem kötelesség. Ami pártos volt ebben, az a teljesítés időzítése: hogy meglegyen a választási hatása. Ami a fizetések kiegészítését illeti, a helyzet bonyolultabb. Az államnak 2012 decemberében sem volt meg a forrása a fizetések visszaállítására, tehát a helyzet okán a kiegészítés lépése megkérdőjelezhető: ha külföldi forrásokból kell állni a közszférában dolgozók béreinek tízegyötthány százalékát, akkor az ország eladósítása történik. Erre szavazott sok millió polgár: egy olyan „megoldásra”, amely nem megoldás. Ponta és csapata fél éves kormányzati mérlege az elemzők egybehangzó véleménye szerint negatív, nem kormányoztak, hanem a hatalomért harcoltak minden eszközzel – lásd Traian Basescu elnök leváltási kísérletét, illetve több olyan lépésüket, amelyekre az EU vezetői is felhúzták a szemöldöküket és kritikát fogalmaztak meg.

Az új parlamentnek vezető ereje tehát egy olyan pártszövetség, amely képes volt mozgósítani az elégedetleneket, miközben a volt kormánypart, a PDL képtelen volt átütő üzenetet megfogalmazni, egykori választói vagy kivárnak, vagy elfordultak tőle. A parlament harmadik legerősebb alakulata egy populista párt, a 2011-ben alakult Dan Diaconescu Néppárt lett – a tévétulajdonos Dan Diaconescu pártjának nevébe „szerényen” beillesztette a sajátját is. Ez a párt összegyűjtötte a proteszt szavazatok jelentős részét, illetve azokat, akik korábban vagy olcsó juttatásokkal, vagy még olcsóbb ígéretekkel „hagyták megvásárolni” magukat. 2012 után talán bizonyosan kijelenthető: a sőt, rasszista megnyilatkozásairól ismert Nagy-Románia Párt 1,2%-os „eredményével” lekerült az ország politikai térképéről.

Íme, a parlamenti pártok eredményei táblázatba foglalva:

Párt/pártszövetség	Képviselőház			Szenátus		
	Szavazat %	Mandátum	Változás 2008-hoz	Szavazat %	Mandátum	Változás 2008-hoz
Szociáliberális Unió	58,63	273	+94	60,1	122	+45
Igaz Románia Szövetség	16,5	56	-59	16,7	24	-27
DD Néppárt	13,9	47	+47	14,65	21	+21
RMDSZ	5,13	18	-4	5,23	9	-
Összesen		394 (+18)			176	

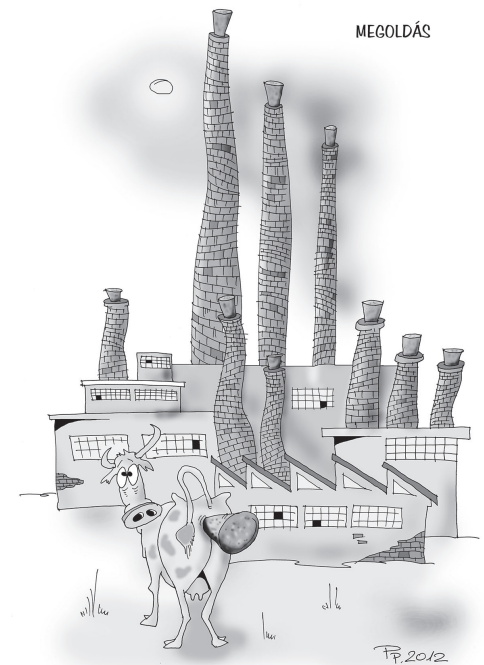
Bekerült a parlament alsó házába 18 etnikai kisebbség képviselője is a kedvezményes mandátum intézményének köszönhetően.

Az USL 273 képviselői és 122 szenátorai mandátumot szerzett, ami azt jelenti, hogy a két ház együttes ülésén 67 százalékot többsége van. Az USL-nek csak a 176 fős szenátusban van kétharmada, a 394 fős

vált képviselőházban nincs. A román alkotmány szerint azonban a sarkalatos törvények esetében a minősített többséghez mindkét házban elegendő a honatyák összlétszáma felének, plusz egy főnek a szavazata. Kétharmados többség csak az alkotmánymódosításhoz szükséges.

Miközben évek óta kiemelt politikai kérdés a parlament létszámának a csökkentése, amiről a 2008-as választások alkalmával külön is megkérdőjelezték a választókat, s a véleményt nyilvánítók többsége kisebb, mintegy 300 fős törvényhozás mellett tette le a voksát, a 2012-es választások a parlament létszámának jelentős növekedését hozta el. Mivel az országban 315 képviselői és 137 szenátorai választókerület létezik, elvben a megválasztott honatyák száma sem lehetne nagyobb. (Illetve pluszban van a 18 kisebbségi képviselő.) De a választási rendszer kevert: az egyéni választókerületekben mandátumot közvetlenül az szerez, aki a szavazatok fele+1-et megszerzi, utána a nem hasznosult szavazatokat összesítik és egy arányos rendszer szerint visszaosztják. Ha sok körben van elsőköros győztes, akkor a második körben akkor is osztanak mandátumot a leadott voksokért, ha a választókerületek „elfogytak”: Bukarestben az egyik szenátor körzetnek 3 szenátora van. Mivel az USL igen sok első köros győztese miatt a többi párt a második körben kapott mandátumot, ezek felduzzasztották a honatyák számát. Ekként lett Romániának 452 helyett 588 fős parlamentje – miközben a kétszer annyi lakosú Spanyolországban a törvényhozás 614 tagú. Ennek humoros oldala, hogy a bukaresti Parlament nagyterme, a képviselőházi terem immár nem elég nagy az együttes ülések megtartására. (Az alakuló ülésen ezt a dilemmát a hiányzó honatyák „oldották meg”).

A magyar pártok szereplése a választásokon több kérdést indukál. Az első természetesen a pártpluralizmusra vonatkozik: meddig és mennyire fogadjal el az erdélyi magyar polgár, hogy tetszik/nem tetszik, neki egy adott párt (RMDSZ) kell szavaznia? Ez a kérdés még élesebben tehető fel, miután a választásokot követően, 2013 januárjának a közepén az RMDSZ a magyarországi baloldal vezető pártjával, az MSZP-vel stratégiainak mondható szerződést kötött. Természetesen a kisebbségi polgárnak is vannak/lehetnek ideológiai opciói, ezt elgithetik ki az utóbbi években megjelent magyar pártok: a Magyar Polgári Párt és az alig egy éves Erdélyi Magyar Néppárt. Az MPP miként 2008-ban, idén sem indult a parlamenti választásokon, megletést az okozott, hogy a háromosztatú politikai

mezőben a „nagy” RMDSZ támogatására szólított fel, és nem a vele hasonló politikai logika mentén létrejött EMNP mellé állt. Elméleti számítások szerint a biztos bejutónak számító RMDSZ mellett az EMNP is parlamenti párt lehetett volna, hiszen ehhez elegendő az alternatív küszöb (szintén romániai sajátosság) teljesítése: 6 képviselői és 3 szenátor körzet megnyerése. Ami nem következett be, de a közel 50 ezer képviselői és majdnem 60 ezer szenátor szavazat a helyhatósági eredményeknél jobb, és a párt vezetői úgy értékelik, hogy az EMNP a román politika országos szinten is számmon tartandó játékosává lett.

Az RMDSZ képviselőjelöltjei 380.656 szavazatot (5,13%), szenátorjelöltjei 388.528 szavazatot kaptak (5,23%). Az RMDSZ legyőzte riválisát – erre számított, ezért nem lépett koalícióra. De az RMDSZ parlamenti súlya az ismertettől növekedés miatt 4,5 százalékkal csökkent. Ha ehhez hozzávesszük azt is, hogy 2008-as eredményét képtelen volt megismételni (akkori eredményei 6,17% a képviselőházban és 6,39% a szenátusban), akkor az állapítható meg, tovább tart a párt lejtőmenete: az 1990-es első választás óta minden parlamenti megmérettetés a korábbihoz képest gyengébb eredményt hozott. A kérdés az: meddig tart(hat) a folyamat? A parlamenti bejutási küszöb ugyanis 5 százalék.

Tehát nem kerülhető meg a kérdés: kié a győzelem? A 2012-es romániai parlamenti választásnak vannak győztesei – de igazi győzelmet senki sem aratott. Főleg Románia polgárai nem.

DR. BODÓ BARNA (Temesvár)

Csehszlovákia kettéválásának huszadik évfordulójára

A nagyhatalmak által az első világháború után Csehszlovákia néven összetakolt állam, már a létrejöttékor magában hordozta azokat a mély ellentéteket, amelyek húsz év múlva első szétválását okozták. Előbb a széleskörű szlovák autonómia, majd 1939-ben a Tiso-féle szlovák állam létrejötte tette teljessé az ország kettéválását. Igaz, hogy ez utóbbi alakulat a német harmadik birodalom bábállama volt, de létrejötte találkozott az akkori szlovák politikai elit egy részének és a terület lakosai többségének óhajával is. A második világháború után a győztes nagyhatalmak, némi korrekcióval ugyan, újra visszaállították Csehszlovákia eredeti határait. Annyi változás történt, hogy Kárpátját, amely részét képezte az 1918-1938 között létezett Csehszlovák Köztársaságnak, a Szovjetunió kebelezte be.

A szlovák lakosság, illetve értelmiségi elit körében, 1945 után is élt az önrendelkezés gondolata. Az országra nehezedő szovjet ellenőrzés évei alatt ez többnyire fojtva maradt, de a hatvanas évek elejétől már egyre többször terjedtek el, eleinte félnyilvános módon, az elégedetlenség hangjai. A szlovákok nehezményezték a túlzott cseh hegemoniát, és úgy érezték, hogy gazdaságilag, főleg a fejlesztések és beruházások szempontjából, Szlovákia hátrányt szenved. Ezek a nézetek megjelentek az egyeduralkodó kommunista párt belső vitáiban is, amelyek többnyire kiszivárogtak és szájhagyomány útján terjedtek a lakosok körében. Ez vezetett el 1968-hoz, a Prágai Tavaszhoz, amikor Szlovákiában nyíltan megfogalmazták egy egyenlő jogokkal rendelkező szövetségi (föderációs) állam kialakítását. Ekkor még komolyan nem merült fel az önálló Szlovákia létrehozása. A Prágai Tavasz katonai eltiprása után, 1968 októberében, most már újra teljes szovjet ellenőrzés mellett, megalakult a cseh-morva és szlovák országreszek közös szövetségi állama. A modell kissé hasonlított az Osztrák-Magyar Monarchia dualista állami berendezkedésére. A köztársasági elnök, a hadsereg, pénzügyek és a külügyek közösek voltak. Szlovákiának volt külön törvényhozása és kormánya, amely a terület egyéb ügyeit intézte. Az ezt követő két évtized során, a fű alatt,

tovább érett a szlovák önállóság gondolata. Míg nem az 1989-es rendszerváltozás után elemi erővel tört fel, és került nyilvánosságra, először az államszövetség megreformálásának, majd az önálló Szlovákia létrejöttének a követelése. Ekkor már lehetett érzékelni, hogy Csehszlovákia rövid időn belül ketté fog válni. Főleg azután, amikor 1991-ben a megszálló szovjet katonai alakulatok is elhagyták az országot, már nem volt olyan külső tényező, amely megállíthatta volna Szlovákiát elszakadási törekvéseiben. A demokratikus nyugat pedig nem tagadhatja meg egy népnél az önrendelkezésre való jogos törekvését. Legfeljebb aggodalmakat fejezhetett ki, nehogy káros keletkezés Európában, illetve nehogy fegyveres konfliktusba torkoljon az osztozkodás folyamata.

A cseh politikai elit egy ideig próbálta engedelmekkel kielégíteni a szlovák felet, de ezek már meddő kísérleteknek bizonyultak. Szlovákia ugyanakkor egyoldalú lépésekre szánta el magát. Például a szlovák parlament alkotmányt hozott létre, amely a még érvényes szövetségi államrendet meghaladó tételeket foglalt magába. Végül a cseh politikusok közül Václav Klaus volt az, aki vállalta, hogy a szlovák Mecciarral (mindkettő miniszterelnök) lebonyolítja az ország kettéválását, amely véglegesen 1993. január 1-jén lépett hatályba.

Hosszas tárgyalások és egyezkedések következményeként megtörtént a vagyonelosztás, a különböző állami jogok és jogosítványok szétválasztása. Hogy ki járt jobban azon máig vitatkoznak a történészek, politológusok és közgazdászok. A vélemények megoszlanak. Az érvek azonban mintha azt mutatnák, hogy a szétválás nem hozta hátrányba, és nem juttatta nagyobb előnyökhöz egyik felet sem. Ilyen szempontból nincs is konfliktus a két ország között, sőt meleg baráti viszonyról nyilatkoznak a politikusok mindkét részről.

Szlovákia hivatalos államnéppé nyilvánította az önállóság első napját, január 1-jét, ami kissé furcsa, mert ezen a napon évszázadok óta mást szokott a világ ünnepelni. Csehország nem ünnepli a szétválást.

Külön elemzést kívánna a szlovákiai magyar po-

litikusok, illetve a magyarországi politika viszonya az szlovák önállósodási folyamathoz. Ezen írás terjedelmében azonban nem teszi lehetővé eme vonatkozások mélyebb elemzését. Ízelítőül ehhez a témához az alábbiakban egy véleményű idézet, mégpedig Duray Miklós hosszabb írásából, amely a Felvidék ma honlapon található: „Csehszlovákia megszűnése ugyanis akkor nem volt inyére sem Brüsszelnél, sem Washingtonnak. Egrészt azért, mert már több mint hetven éve csehszlovák-pártiak voltak illetve tartottak a szlovák értelmiség hagyományos orosz-szimpatijájától. Ez utóbbi biztonságpolitikai veszélynek tekintették – mindaddig, míg nem terjedt ki a NATO keleti pereme Ukrajna határáig. A szlovák politikai reprezentációnak egy jelentős része úgy viszonyult Szlovákia önállóságához, mint az egyszerű lány a szexhez: szeretkezni is akart a fiújával, de szűz is akart maradni. A szlovák politika részben és a szlovákiai magyarok egy része ezt a paradoxont teljesítette. Mi magyarok (Magyarországon is, és a valamikori Csehszlovákiában valamint a jelenlegi Szlovákiában) valóban rosszul politizáltunk a rendszerváltozást követő időben. Ok nélkül voltunk finnyások, büdösnek éreztük az önállóságot hirdető szlovák politikuskokat, valamint mi is a helyidegen amerikaiakat egyesít kerestük. Az euro-atlanti politikához igazodtunk, budapesti szemszögből és prágai vagy pozsonyi szemszögből nézve is, ahelyett, hogy igazodtunk volna térségünk valóságához a saját érdekeink szerint. Utána leheztünk volna euro-atlanti politikuskok körömszakadtáig. A szlovákok ezt tették és igazuk volt – erre csupán az vet árnyékot, hogy a mai napig a szlovák politikai élet peremén foglalnak helyet azok, akik egyértelműen kiálltak Szlovákia állami önállósága mellett.” – Eddig az idézet.

Érdekességként meg kell jegyezni, hogy a magyar kormány elsőként ismerte el Szlovákiát, mint önálló államot. A pozsonyi magyar konzulátus például már 1993. január 1-jén nagykövetségére cserélte az utcai hivatali táblát. Eme gesztusoknak azonban nem kaptak szlovák részről semmilyen viszonzást.

v.s.